

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)

e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rev.] Ks. Stefan Radziszewski, *Kamińska ostiumiczna*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2011, ss. 272, bibliogr., indeks.

Książka *Kamińska ostiumiczna* (Kielce 2011) autorstwa teologa i literaturoznawcy w jednej osobie (a więc teologa literatury) ks. Stefana Radziszewskiego dotyczy opisu i analizy poezji polskiej poetki chrześcijańskiej Anny Kamieńskiej (1920-1986), żony poety Jana Śpiewaka. Monografista objął badaniem *de facto* całą twórczość poetycką tej autorki (wszystkie tomiki wierszy), choć skupił się w większej części na jej wcześniejszym dorobku wierszowanym.

Ks. Stefan Radziszewski w swojej książce wydanej w ramach serii Biblioteki Studiów Teologicznych jako tom 1, której to serii patronuje kolegium redakcyjne w osobach księży: Jarosława Czerkawskiego, Andrzeja Kwaśniewskiego i Tomasza Siemieńca, prezentuje własne analizy oraz przekrojowe interpretacje twórczości poetki.

Jak zaznaczono w kolofonie monografii *Kamińska ostiumiczna*, „Podstawę niniejszej publikacji stanowi praca doktorska *Pomiędzy duchem a materią. Wokół zagadnień wczesnej poezji Anny Kamieńskiej (1945-1970)*, napisana w ramach seminarium z literatury współczesnej pod kierunkiem Prof. Mirosławy Ołdakowskiej-Kuflowej” (s. [4]).

Recenzentami książki ks. Stefana Radziszewskiego byli: prof. Józef Fert (Katolicki Uniwersytet Lubelski) i prof. Kazimierz Nowosielski (Uniwersytet Gdański). Ten drugi znany jest również jako poeta.

Ks. Radziszewski jest polskim, duchownym teologiem literatury średniego pokolenia. Znacznie starszymi od niego (o całą generację) są inni, znani duchowni polscy – teolodzy literatury, tacy jak np. o. dr Kazimierz Wójtowicz CR czy ks. prof. Bonifacy Miązek. Podwójny doktorat (z literatury oraz z teologii) ks. Radziszewskiego upoważnia go do pisania interdyscyplinarnych prac naukowych, co zresztą z powodzeniem czyni. Teologia literatury jest dziedziną (subdyscypliną, działem, obszarem badań, nurtem badawczym – niepotrzebne skreślić), którą uprawiają stosunkowo nieliczni, wąsko wyspecjalizowani uczeni. Tym bardziej z uznaniem należy przyjąć monografię poezji Anny Kamieńskiej.

Wczesna poezja u tej twórczyni oznacza, w ujęciu ks. Radziszewskiego, okres 1945-1970. Autor celowo zajął się jej wczesną twórczością, z uwagi na jej „poszukujący” charakter. Poszukiwanie odpowiedzi na ważne pytania egzystencjalne niejako jest wpisane w istotę każdej dobrej poezji. Proces nawrócenia Kamieńskiej w jakiś sposób jest odzwierciedlony w jej utworach poetyckich. Wszak nie od razu stała się sztandarową poetką katoliczką, lecz dojrzewała powoli, szukając Boga. Dlatego spojrzenie literaturoznawcy oraz teologa w jednej osobie jest tu w przypadku autora tej monografii dość szczęśliwym zbiegiem okoliczności, moim zdaniem. Merytorycznie uzasadnione ujęcie zawarte w monografii nosi w sobie piętno metodologiczne autora książki: aspekt literaturoznawczy oraz teologiczny przenikają się wzajemnie, uzupełniają. Autor nie stroni także od ujęć antropologii literatury (poświęca ‘człowiekowi’ osobny rozdział, wyróżnia podmiot od podmiotowości itd.). Pytanie: „Kim jest człowiek?” – jest wszak powiązane z pytaniem: „Kim jest Bóg?”.

Poniżej omówiono krótko strukturę owej cennej monografii, jej zawartość (treść) i wybrane konkluzje twórcy dzieła. Publikacja, pomijając *Wstęp* (s. 7-16), traktujący m.in. o stanie badań i metodologii, składa się z następujących trzech części:

Część pierwsza: *W obliczu Obiecanego* (wymiar apofatyczny) (s. 17-84),
Część druga: *W poszukiwaniu tożsamości* (wymiar eschatologiczny) (s. 85-160),
Część trzecia: *W świecie przemian* (wymiar ostiumiczny) (s. 161-236).

Ponadto w książce znajduje się *Zakończenie* (s. 237-240), *Bibliografia podmiotowa* (s. 241-244), *Bibliografia przedmiotowa* (s. 245-257), *Indeks osobowy* (s. 258-269).

Logiczny układ książki został podyktowany w zasadzie rzeczowo-chronologiczną problematyką twórczości poetyckiej Anny Kamieńskiej: 1) poezja apofatyczna, negatywna, 2) poezja eschatologiczna (poezja kwestii ostatecznych), 3) poezja przemiany, poezja wejścia w Tajemnicę, czyli poezja „u drzwi” (łac. *ostium*) Tajemnicy istnienia.

Poszczególne części autor podzielił na rozdziały, a te z kolei na podrozdziały.

Struktura pierwszej części książki pt. *W obliczu Obiecanego* (wymiar apofatyczny) jest następująca (wg rozdziałów): rozdział 1. *Pusty Kościół* (podrozdziały: 1. *Czas apokalipsy*. 2. *Dzieciństwo*. 3. *Zły bóg*. 4. *Sola materia* [tj. z łac. ‘samotna materia’]), rozdział 2. *W stronę panteizmu* (podrozdziały: 1. *Sakralizacja świata*. 2. *Różne świętości*. 3. *Demiurg*. 4. *Panteon świętków*), rozdział 3. *Powrót do wiary* (podrozdziały: 1. *In articulo mortis* (tj. W obliczu śmierci). 2. *Anielski orszak*. 3. *Ocalenie*. 4. *Światło wiary*. 5. *Teologia prywatna*), rozdział 4. *W cieniu mistyki* (1. *Mare tenebrarum* (tj, Morze ciemności, noc ciemna). 2. *Widzialne/niewidzialne*. 3. *Próba ogaraniecia*. 4. *Nazywanie*).

Struktura drugiej części książki pt. *W poszukiwaniu tożsamości* (wymiar eschatologiczny) jest następująca: rozdział 1. *Człowiek – próba definicji*; rozdział

2. *Uwięzieni w czasie* (podrozdziały: 1. *Nadzieja nowej ludzkości (homo faber)*. 2. *Czas rozumu (homo sapiens)*. 3. *Droga bez celu (homo viator)*); rozdział 3. *Je-steśmy śmiertelni* (podrozdziały: 1. *Przemijanie*. 2. *Somatyzm*. 3. *Cierpienie (homo patiens)*); rozdział 4. (błędnie numerowany w książce i w spisie treści ponownie jako podrozdział 3-ci, tj. o tym samym numerze) *Tęsknota do wieczności* (podrozdziały: 1. *Miłość (ars vivendi)*. 2. *Człowiek istotą duchową*. 3. *Poeta i jego powołanie*).

Struktura trzeciej części książki pt. *W świecie przemian* (wymiar ostiummiczny) jest następująca: rozdział 1. *Na początku było „ja”*; rozdział 2. *Quasi-sacrum* (podrozdziały: 1. *Ja ciekawe świata*. 2. *Ja w świecie rzeczy*. 3. *Ja-święte i ja śmiertelne*. 4. *Ja pamięci*); rozdział 3. *Negacja kresu* (podrozdziały: 1. *Pośród żywiołów życia i śmierci*. 2. *Negacka vs afirmacja*. 3. *Człowiek zbuntowany*. 4. *Gorzkie zwycięstwo*. 5. *Ja symboliczne*); rozdział 4. *Tajemnica jedności* (podrozdziały: 1. *Przez bramę miłości*. 2. *Furtka zbawienia*. 3. *W świecie świętych*); rozdział 5. *W świecie dialogu* (podrozdziały: 1. *Kategoria metaxu*. 2. *Hiatus poezji*. 3. *Świadectwo słowa*).

Liczne odesłania źródłowe oraz przytaczane konteksty kulturowe pozwalają na systematyzację problematyki poezji Anny Kamieńskiej wokół pewnego rzeczowego układu. Układ ten ks. S. Radziszewski stara się logicznie wyprowadzić z cytowanych fragmentów i ujęć ogólniejszych (filozoficznych, teologicznych).

Ks. Stefan Radziszewski w podsumowaniu swojej książki monograficznej pt. *Kamińska ostiummiczna* ('Kamieńska w odrzwiach') wprowadził kategorię 'ostiummiczności', którą rozumie czworako (definiuje to na s. 238): 1) dziedzictwo poetyki quasi-sacrum, 2) negacja negacji (interpretacja symboliczna), 3) swoiste odczytanie *apokastasis panton* [odnowienia całego bytu], 4) realizacja idei paschalnej.

Warto sięgnąć do monografii teologiczno-literaturoznawczej czy też literaturoznawczo-teologicznej ks. Stefana Radziszewskiego na temat jednej z ważniejszych polskich poetek religijnych, metafizycznych, uduchowionych (katolickich) XX wieku w Polsce.

Abstrakt / Streszczenie polskie / Abstract / Summary in Polish:

W recenzji książki monograficznej ks. Stefana Radziszewskiego pt. *Kamińska ostiummiczna* ('Kamieńska w odrzwiach') omówiono krótko jej strukturę, zawartość (treść) i konkluzje twórcy dzieła. Książka dotyczy opisu i analizy poezji polskiej poetki chrześcijańskiej Anny Kamieńskiej (1920-1986). Autor monografii objął badaniem całą twórczość poetycką tej poetki (wszystkie tomiki wierszy). Ks. Radziszewski wprowadził kategorię 'ostiummiczności', którą rozumie czworako (definiuje to na s. 238): 1. dziedzictwo poetyki quasi sacrum, 2. negacja negacji (inter-

pretacja symboliczna), 3. swoiste odczytanie *apokastasis panton* [odnowienia całego bytu], 4. realizacja idei paschalnej.

Słowa-klucze / Key-words in Polish:

Anna Kamińska (1920-1986), poezja polska XX wieku, poezja religijna, liryka metafizyczna, literatura polska,

Title in English:

[Rev:] Father Stefan Radziszewski, *Ostiumic Kamienska*, Publishing Jednosc, Kielce 2011.

Abstract (Summary) in English / Abstrakt (Streszczenie) po angielsku:

In his review of the monographic book by father Stefan Radziszewski *Ostiumic Kamienska* ('Kamienska in the door') the author briefly discussed the structure, content and conclusions of this work. The book is concerned with the description and analysis of the poetry of Anna Kamienska (1920-1986) a Polish Christian poet. In his monograph Stefan Radziszewski dealt with all of Kamienska's poetic works. He introduced the category 'ostiumicsness' that he understood in four ways (he defined it on p. 238): 1. heritage of the 'quasi sacred' poetics, 2. the negation of negation (a symbolic interpretation), 3. specific re-reading of *apokatastasis panton* [renewal of all the being], 4. realization of the paschal idea.

Key-words in English:

Anna Kamienska (1920-1986), Polish poetry of the 20th century, religious poetry, metaphysical lyrics, Polish literature,

Bibliography / Bibliografia:

Ks. Stefan Radziszewski, *Kamińska ostiumiczna*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2011, ss. 272, bibliogr., indeks. Seria: Biblioteka Kieleckich Studiów Teologicznych, tom 1.